

Emne nr. 9

L A U V I N G

Vi fortsetter emnet om fôrsanking med lauving og ønsker å få vite hvordan lauvingen 1) foregår i bygda i dag, 2) om det er skjedd noen forandring i manns minne, 3) eller om det er tradisjon om en slik forandring. 4) Det er viktig å få vite hvordan det var i den eldste tid en kan berette om (opplys fra hvilken tid, fars, farfars, eller nøyaktig fiksert)

Dersom en husker noe viktig vi ikke har spurt om, ber vi om å få det meddelt likevel.

Det er ønskelig å få riss eller fotografi av redskaper, dessuten navn på redskapet og deler av det, navn på arbeidet og tilhørende gjerningsord. Disse ordene bør skrives så nær opp til talemålet som råd er.

A. Lauv som rispes av trærne

1. Lauver en ennå i Deres bygd? Reknes lauvet for alminnelig årvisst fôr, eller som hjelpefôr i uår? Lauvet en under siste verdenskrig? Dersom en ikke lenger lauver, når sluttet en med det?
2. Når drar en ut for å lauve (rispe, kjerne), i håballen, ved St. Hans, etter slåttene, ved barsok, om høsten, etter Mikkelsmesse? Hva slag lauv (ask, osp, raun, bjørk, or) sanket en, og hva navn har arbeidet (lauving, logging)?
3. Hvilket redskap blir nyttet (lauvkniv, hakkekniv, snidil, lauvsigd, gammel ljå, ljåbrott)? Har en noe redskap til å bøye ned kvistene med? Blir askelauv (askebrot) og eikelauv, hvor det finnes, rispet med hand? Blir lauv av noen andre trær rispet med hand? Hadde en da noe til å beskytte handa med?
4. Tar en lauv av trær som blir hogd ned, eller av rotfaste trær? Fins kyllertrær (askekaller, almstuv, enkelte bjørk) som en stadig tar lauv av eller kvister i innmarka? Hvor gamle er trærne når en begynner å kylle dem og hvor høge (mannshøgd) er de? Hvor ofte kan en kylle samme tre (hvert fjerde, hvert syvende år)? Hva kaller en det å kylle for (styva, ganne, pila, kylla)?

Bruker en å rispe lauv av trærne i de år en ikke kyller dem? Blir det særlig tatt vare på kylletrær (inngjerdet)? Blir slike trær ansett for å ha stor verdi?

5. Hva har en lauvet i (rispeteiner, lauvteiner)? Blir lauvet tørket på bakken (bakkelauv), eller blir det laget kjerver og satt på hesjer (lauvhesjer, lauvhelle, kuva)? Blir slike hesjer laget spesielt for lauv? Kan De tegne eller beskrive dem? Blir kjervene tatt inn når det kommer regn? Blir lauvkjervene satt på staurer som kornband, men så høgt over marka at ikke husdyra kan komme til, eller hengt på stenger mellom trær? Henger en kjerver opp i trær? Skal lauvet tørkes i skygge og ikke i vind eller sol for ikke å bli ”skart”, ”skarpt”, ”skjedne”? Blir det laget lauvstakk, og er den slik som en høystakk? (En stang i midten, et underlag av ris?). Blir kjervene lagt med toppen mot midten? Hva legger en oppå som hette (krage), hadde en noe utenpå stakken (ålogor, omstyng)? Hadde en til sist torv oppå stakken (skruv)? Hvor mange kjerver hadde en i en lauvstakk (omtrent 200)? Hvordan talte en kjervene (med blokker, tallkjerv, lauvstikke, talstokk)? Rekner en i tju og lauvhundre (6 tju)? Blir askelauv i visse tilfelle plukket (henta), raket sammen med håen og hesjet? Er det kjent at en la lauvet på bakken, tok det inn halvtørket og presset det sammen slik at det gjæret (surlaav)?
6. Hvordan blir kjervene fraktet heim, på vinterføre i likhet med høyet, eller blir de faktet heim straks etter de er tørre? Blir de båret i bæretau eller liknende, hvor store er a byrdene (mannebyrd, kvinnebyrd)? Eller blir de kjørt heim eller ført i båt? Har en dugnad på lauv fra lauvteigen i Deres bygd (lauvdugnad, stakkedugnad)?
7. Blir det tatt lauv både i innmarka og i utmarka? Hvordan er arbeidet delt mellom karer og kvinner?
8. Hvordan blir lauvet oppbevart heime? Legger en tørre lauvkjerver under høyet eller legger en det friskt oppå høyet eller langs veggene i løa når det er dogglaust? Hvilke dyr får lauv, hvor mye om gangen? Får de flere ganger om dagen? Hvor mange kjerver rekner en for hvert dyr?
9. Hva slag lauv rekner en for riktig godt fôr?

10. Blir det rispet almelaug (til grisen) leilighetsvis, hva sanker en det i?
11. Fins det felleslauving (samlauving) i Deres bygd? Drar eierne til en lauvteig i fellesskap på lauving? Hvor ofte (hvert år, hvert 5. år)? Hvor lenge står arbeidet på (en dag)? Kan en overlata sin andel i lauvteigen til andre, d.v.s. lauver en på lut og hvor meget får eieren for det? Kan en selge sin andel i lauvteigen? Kan en leie lauvteig?
12. Hvordan deltes da lauvet?
13. Hvordan var arbeidet delt? Var det f. eks. slik at en mann felte, en annen kvstet og to kvinner la i bunter og bandt? Var barn med på dette arbeidet?
14. Fraktet en heim kjervene i fellesskap?

B. Lauv som rakes sammen på bakken

1. Hva kaller en slikt lauv for (rakelaug, lausalaug, sopelaug, raskelaug, røslaug)?
2. Hva slag laug raker en sammen?
3. Hva slag redskap soper en lauvet sammen med, tar en det også med hendene?
4. Hvordan blir det fraktet heim (i sekker, snøresekkere, rodde, stakke som er bundet sammen)?
5. Var det mest kvinner og barn som gjorde dette arbeid?
6. Hvordan blir lauvet oppbevart heime?
7. Hvordan fikk dyra lauvet, blandet med annet fôr, med sørpe eller drank? Hvilke dyr fikk de ulike sorter av alug?
8. Blir noe slags rakelaug ansett for godt fôr? Hva slags?
9. Er rakelaug nødfôr? Ble det brukt under siste verdenskrig? Dersom det ikke lenger er brukt når sluttet en med det?